KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 20.7.2021 r.
COM(2021) 409 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

z wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych

1. WPROWADZENIE

W dyrektywie 2014/41/UE w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych[1] („dyrektywa") ustanowiono jednolite kompleksowe ramy oparte na zasadzie wzajemnego uznawania, które umożliwiają organom w jednym państwie członkowskim uzyskanie materiału dowodowego z innego państwa członkowskiego.

Wniosek dotyczący dyrektywy został złożony z inicjatywy siedmiu państw członkowskich[2]. Rada i Parlament Europejski przyjęły dyrektywę zgodnie z art. 82 ust. 1 lit. a) Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) w dniu 3 kwietnia 2014 r. i jest ona wiążąca dla wszystkich państw członkowskich z wyjątkiem Irlandii i Danii.

Dyrektywa zastąpiła istniejące ramy służące gromadzeniu materiału dowodowego, a mianowicie konwencję UE o wzajemnej pomocy prawnej z 2000 r.[3], decyzję ramową 2008/978/WSiSW w sprawie europejskiego nakazu dowodowego[4] oraz decyzję ramową 2003/577/WSiSW w sprawie zabezpieczania środków dowodowych[5].

Poniżej wymieniono główne elementy dyrektywy.

- Europejski nakaz dochodzeniowy („END") to **orzeczenie sądowe** wydane lub zatwierdzone przez organ wymiaru sprawiedliwości jednego państwa członkowskiego w celu wezwania innego państwa członkowskiego do przeprowadzenia lub uznania jednej lub kilku czynności dochodzeniowych na potrzeby uzyskania materiału dowodowego.

- Podlega mu **każda czynność dochodzeniowa**[6] poza utworzeniem wspólnego zespołu dochodzeniowo-śledczego, na wszystkich etapach postępowania karnego.

[1] Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2014/41/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie europejskiego nakazu dochodzeniowego w sprawach karnych, Dz.U. L 130 z 1.5.2014, s. 1.
[2] Austria, Belgia, Bułgaria, Estonia, Hiszpania, Słowenia i Szwecja.
[3] Konwencja z dnia 29 maja 2000 r. o pomocy prawnej w sprawach karnych pomiędzy państwami członkowskimi Unii Europejskiej, Dz.U. C 197 z 12.7.2000, s. 1.
[4] Decyzja ramowa Rady 2008/978/WSiSW z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie europejskiego nakazu dowodowego dotyczącego przedmiotów, dokumentów i danych, które mają zostać wykorzystane w postępowaniach w sprawach karnych, Dz.U. L 350 z 30.12.2008, s. 72. Tę decyzję ramową uchylono rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/95 z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie uchylenia niektórych aktów w dziedzinie współpracy policyjnej i współpracy wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych, Dz.U. L 26 z 2.2.2016, s. 9.
[5] Decyzja ramowa Rady 2003/577/WSiSW z dnia 22 lipca 2003 r. w sprawie wykonania w Unii Europejskiej postanowień o zabezpieczeniu mienia i środków dowodowych, Dz.U. L 196 z 2.8.2003, s. 45.
[6] Na przykład END umożliwia przesłuchiwanie podejrzanych i świadków, w tym za pośrednictwem wideokonferencji, oraz gromadzenie informacji na temat rachunków bankowych i innych rachunków finansowych lub środków służących zabezpieczeniu materiału dowodowego.

- Państwa członkowskie są zobowiązane do **szybkiego uznawania i wykonywania END bez żadnych dodatkowych formalności**, a odmowa jego wydania może nastąpić wyłącznie w ograniczonych okolicznościach, np. ze względu na żywotne interesy w zakresie bezpieczeństwa narodowego i poszanowanie praw podstawowych.

- W dyrektywie wyznaczono ścisłe **terminy** na gromadzenie wymaganego materiału dowodowego.

- Zawiera ona **standardowe formularze** służące do wypełniania END (załącznik A), potwierdzania jego otrzymania (załącznik B) oraz wysyłania powiadomienia o operacji przechwytywania przekazów telekomunikacyjnych na terytorium powiadamianego państwa członkowskiego (załącznik C)[7].

- Obejmuje ona kilka dodatkowych **gwarancji mających na celu ochronę prawa do obrony**, zawartych w szczególności w art. 1 ust. 3, art. 6 i art. 14.

W styczniu 2021 r. Komisja zaproponowała zmianę art. 20 dyrektywy w celu dostosowania go do przepisów UE dotyczących ochrony danych osobowych[8].

W art. 37 dyrektywy zobowiązano Komisję do przedłożenia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdania ze stosowania dyrektywy sporządzonego na podstawie danych jakościowych i ilościowych. Sprawozdanie dotyczy w szczególności wpływu dyrektywy na współpracę w sprawach karnych i na ochronę osób, a także wykonania przepisów dyrektywy dotyczących przechwytywania przekazów telekomunikacyjnych w świetle rozwoju technicznego.

W pierwszej części opisano aktualną sytuację w zakresie wdrożenia dyrektywy przez państwa członkowskie, ze szczególnym uwzględnieniem głównych przepisów, które mają zasadnicze znaczenie dla sprawnego funkcjonowania END. W drugiej części przedstawiono przegląd kluczowych elementów związanych ze stosowaniem dyrektywy przez państwa członkowskie.

Do sporządzenia niniejszego sprawozdania Komisja wykorzystała informacje przekazane przez państwa członkowskie przy zgłaszaniu krajowych środków transponujących dyrektywę oraz odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu udzielone przez właściwe organy i prawników w państwach członkowskich, a także przez Eurojust i Europejską Sieć Sądową w sprawach karnych (EJN).

Sprawozdanie dotyczy wszystkich państw członkowskich, które są związane dyrektywą.

[7] Rada opublikowała wytyczne dotyczące sposobu wypełniania formularzy: https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-5291-2020-INIT/en/pdf

[8] Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającej dyrektywę 2014/41/UE w zakresie jej dostosowania do przepisów UE dotyczących ochrony danych osobowych (COM(2021) 21 final).

2. OCENA OGÓLNA

Do dnia upływu terminu transpozycji w dniu 22 maja 2017 r. (art. 36 ust. 1) tylko dwa państwa członkowskie przedstawiły Komisji informacje o niezbędnych środkach, a kolejnych osiem państw członkowskich zgłosiło środki w kolejnych dniach i tygodniach.

W lipcu 2017 r. na podstawie art. 258 TFUE Komisja wszczęła postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego przeciwko 13 państwom członkowskim (Austrii, Bułgarii, Cyprowi, Czechom, Grecji, Hiszpanii, Chorwacji, Luksemburgowi, Malcie, Polsce, Portugalii, Słowacji i Szwecji) w związku z brakiem zgłoszenia środków transponujących dyrektywę. W styczniu 2018 r. Komisja skierowała uzasadnione opinie do Austrii, Bułgarii, Hiszpanii i Luksemburga, ponieważ państwa te nadal nie zgłosiły krajowych środków transpozycji. Do września 2018 r. wszystkie państwa członkowskie związane dyrektywą zgłosiły Komisji swoje krajowe środki transpozycji. W analizie zgłoszonych środków nie wykazano żadnych istotnych pojedynczych brakujących elementów. Postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego dotyczące niepoinformowania o krajowych środkach transpozycji zostało w związku z tym zamknięte[9].

3. KONKRETNE ELEMENTY BĘDĄCE PRZEDMIOTEM OCENY

3.1. Właściwe organy i organy centralne

W art. 33 ust. 1 wymaga się od państw członkowskich, aby informowały Komisję o organach właściwych do wydawania i wykonywania END oraz o organie(-ach) centralnym(-ych), w przypadku gdy wyznaczono je zgodnie z art. 7 ust. 3. Wszystkie państwa członkowskie przesłały Komisji powiadomienia.

3.1.1. Organy wydające (art. 2 lit. c))

Art. 2 lit. c) stanowi, że termin „organ wydający" obejmuje sędziego, sąd, sędziego śledczego lub prokuratora[10]. Obejmuje również każdy inny właściwy organ określony przez państwo wydające i w danym przypadku wypełniający swoją funkcję organu dochodzeniowego w postępowaniu karnym, który jest w danej sprawie właściwy, by nakazać gromadzenie

[9] Pozostaje to bez uszczerbku dla postępowań w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, które Komisja może wszcząć przeciwko niektórym państwom członkowskim, jeśli stwierdzi, że zgłoszone środki krajowe nieprawidłowo transponują dyrektywę lub że zaobserwowano niedociągnięcia systemowe w jej stosowaniu w praktyce.

[10] Art. 1 ust. 1 stanowi, że END są orzeczeniami sądowymi wydanymi lub zatwierdzonymi przez organy wymiaru sprawiedliwości.

materiału dowodowego zgodnie z prawem krajowym, pod warunkiem że taki END zostanie zatwierdzony przez sędziego, sąd, sędziego śledczego lub prokuratora.

Trybunał Sprawiedliwości orzekł[11], że pojęcie „organu wymiaru sprawiedliwości" i „organu wydającego" w art. 1 ust. 1 i art. 2 lit. c) obejmuje prokuraturę państwa członkowskiego, niezależnie od ewentualnego ustawowego stosunku podporządkowania, jaki może istnieć między tą prokuraturą a władzą wykonawczą tego państwa członkowskiego i narażenia tej prokuratury na ryzyko podlegania w ramach podejmowania decyzji w sprawie wydania END, bezpośrednio lub pośrednio, indywidualnym poleceniom lub instrukcjom ze strony władzy wykonawczej.

W większości państw członkowskich organami właściwymi do wydawania END są prokuratury, sędziowie śledczy lub sądy. W jednym państwie członkowskim do wydawania END uprawnione są wyłącznie sądy, natomiast inne państwo członkowskie wskazało jako wydający organ sądowy zgodnie z art. 2 lit. c) ppkt (i) swój organ skarbowy, który ma prawa i obowiązki prokuratury[12]. Mniej niż połowa państw członkowskich skorzystała z możliwości wyznaczenia właściwych organów śledczych, takich jak organy policji, jako swoich organów wydających zgodnie z art. 2 lit. c) ppkt (ii). W niektórych przypadkach jako organy wydające w postępowaniach w sprawie przestępstw administracyjnych wyznaczano organy administracji. Jako organy zatwierdzające takie nakazy END wyznaczano prokuratorów, sędziów śledczych lub sądy. W jednym państwie członkowskim nie wyznaczono organu zatwierdzającego END wydawane przez organ administracji w postępowaniach w sprawie przestępstw administracyjnych. Prawie wszystkie państwa członkowskie prawidłowo wdrożyły ten przepis.

3.1.2. Organy wykonujące (art. 2 lit. d))

Zdecydowana większości państw członkowskich wskazała organy właściwe do wydawania END również jako organy wykonujące. W niektórych państwach członkowskich organami właściwymi do uznawania END i zapewnienia ich wykonania są również organy ścigania lub organy administracji.

3.1.3. Organy centralne (art. 7 ust. 3)

W art. 7 ust. 3 zapewniono państwom członkowskim możliwość wyznaczenia jednego organu centralnego lub większej ich liczby do pomocy właściwym organom. Mogą one powierzyć takim organom centralnym zadanie urzędowego przekazywania i odbioru END, jak również prowadzenia dalszej powiązanej korespondencji urzędowej.

Znaczna liczba państw członkowskich zgłosiła Komisji co najmniej jeden organ centralny. W większości przypadków jako organy centralne wyznaczono Ministerstwa Sprawiedliwości,

[11] Zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8 grudnia 2020 r., Staatsanwaltschaft Wien/A. i in., C-584/19 PPU, ECLI:EU:C:2020:1002.
[12] Zob. sprawa C-66/20 będąca w toku przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

przy czym powierzono im różne zadania. Kilka z tych organów centralnych może również pomagać w urzędowym przekazywaniu i odbiorze END, a tylko niewielka liczba tych państw członkowskich wymaga, aby wszystkie przychodzące END przesyłano za pośrednictwem ich organów centralnych. W kilku przypadkach zgłoszono różne organy centralne. W niektórych państwach członkowskich organy mogą udzielać wsparcia, choć nie są formalnie zgłoszone jako organy centralne.

Kilka państw członkowskich przyznało swoim wyznaczonym organom centralnym dodatkowe uprawnienia (np. powierzając im odpowiedzialność za wstępne skontrolowanie, czy otrzymano wszystkie niezbędne dokumenty, lub za udzielenie odmowy wykonania END w określonych warunkach). Prawie wszystkie państwa członkowskie prawidłowo wdrożyły ten przepis.

3.2. Definicja i zakres stosowania END oraz rodzaje postępowań, w których może on zostać wydany

3.2.1. Definicja END (art. 1)

Wszystkie państwa członkowskie transponowały art. 1 ust. 1, w którym zdefiniowano END jako orzeczenie sądowe wydane w celu przeprowadzenia w innym państwie członkowskim jednej lub kilku określonych czynności dochodzeniowych na potrzeby uzyskania materiału dowodowego. W motywie 25 określono, że w dyrektywie zawarto zasady przeprowadzania czynności dochodzeniowej na wszystkich — łącznie z fazą sądową — etapach postępowania karnego. W niewielkiej liczbie państw członkowskich END można również wydać podczas wykonywania wyroku lub orzeczenia. Jedno państwo członkowskie wskazało, że END można wydać także w przypadku dodatkowych środków proceduralnych.

Niektóre państwa członkowskie nie odniosły się wyraźnie w swoich przepisach transponujących do prawa podejrzanych lub oskarżonych lub prawnika działającego w imieniu takich osób do wniesienia o wydanie END (art. 1 ust. 3), ale może to wynikać z faktu, że krajowe procedury karne już to umożliwiają.

Zdecydowana większość państw członkowskich nie odniosła się wyraźnie w swoich przepisach transponujących do praw podstawowych i podstawowych zasad prawnych (art. 1 ust. 4). Niewielka liczba państw członkowskich odniosła się jednak do Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, do konstytucji krajowych lub do europejskiej konwencji praw człowieka. Większość państw członkowskich wyraźnie uznaje jednak ogólny warunek przestrzegania praw podstawowych za podstawę do odmowy zgodnie z art. 11 ust. 1 lit. f) w przypadku naruszenia prawa.

3.2.2. Zakres stosowania (art. 3)

Art. 3 dyrektywy stanowi, że zakresowi END podlega każda czynność dochodzeniowa poza utworzeniem wspólnego zespołu dochodzeniowo-śledczego oraz gromadzeniem materiału dowodowego w ramach takiego zespołu dochodzeniowo-śledczego. W motywach 9 i 34

wyjaśniono, że dyrektywa nie ma zastosowania do obserwacji transgranicznej, o której mowa w konwencji z Schengen[13], oraz do środków tymczasowych służących gromadzeniu materiału dowodowego.

Większość państw członkowskich dokonała wyraźnej transpozycji art. 3. Kilka państw członkowskich dodało dodatkowe wyjątki, a mianowicie gromadzenie danych z rejestrów karnych, pomoc prawną w doręczaniu pism procesowych, przesłuchanie oskarżonego w formie konferencji telefonicznej oraz zajęcie przedmiotów podlegających konfiskacie. W niewielkiej liczbie państw członkowskich z zakresu stosowania END wyraźnie wyłączono obserwację transgraniczną, o której mowa w konwencji z Schengen. Prawie wszystkie z nich prawidłowo wdrożyły ten przepis.

3.2.3. Rodzaje postępowań (art. 4)

W art. 4 dyrektywy stwierdzono, że END można wydać w postępowaniu karnym we wszystkich państwach członkowskich (art. 4 lit. a)). Jedno państwo członkowskie wymaga jednak, aby postępowanie karne dotyczyło przestępstwa popełnionego w państwie wydającym, a nie odnosi się do „przestępstwa na mocy prawa państwa wydającego". Kilka państw członkowskich, występujących jako państwa wydające, stwierdziło, że możliwe jest wydanie END w postępowaniu wszczętym w związku z czynami zagrożonymi karą na mocy prawa krajowego państwa wydającego, gdyż stanowią one naruszenie przepisów prawa zgodnie z art. 4 lit. b) i c) dyrektywy. W wielu państwach członkowskich przepisy transponujące nie zawierają wyraźnego odniesienia do postępowań w sprawie czynów zabronionych lub naruszeń prawa, za które osoba prawna może zostać pociągnięta do odpowiedzialności lub ukarana w państwie wydającym (art. 4 lit. d)). Prawie wszystkie państwa członkowskie prawidłowo wdrożyły ten przepis.

3.3. Wydawanie END

3.3.1. Treść i forma END (art. 5 ust. 1)

W art. 5 ust. 1 dyrektywy określono wymogi dotyczące treści END i ustanowiono obowiązek wydawania END na formularzu określonym w załączniku do dyrektywy.

Większość państw członkowskich dokonała kompletnej i prawidłowej transpozycji formularza ustanowionego w dyrektywie.

3.3.2. Warunki wydawania END (art. 6)

Zgodnie z art. 6 ust. 1 END można wydać wówczas, gdy a) wydanie jest konieczne i proporcjonalne do celów postępowania, o którym mowa w art. 4, przy uwzględnieniu praw

[13] Konwencja Wykonawcza do układu z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 roku między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach (Dz.U. L 239 z 22.9.2000, s. 19).

przysługujących podejrzanemu lub oskarżonemu oraz b) w podobnej sprawie krajowej zarządzenie przeprowadzenia czynności dochodzeniowej(-ych) wskazanej(-ych) w END jest dopuszczalne na tych samych warunkach.

W niektórych państwach członkowskich nie stwierdzono konkretnej, wyraźnej transpozycji art. 6 ust. 1, natomiast w kilku innych państwach członkowskich stwierdzono przypadki nieprawidłowej transpozycji.

Znaczna liczba państw członkowskich nie wspomniała wyraźnie o możliwości przeprowadzenia konsultacji z organem wydającym w sprawie celowości wydania END (art. 6 ust. 3), ale niektóre z tych państw członkowskich przyjęły przepisy horyzontalne dotyczące przeprowadzenia konsultacji z organem wydającym w sprawie uznania i wykonania END. Niewielka liczba państw członkowskich dokonała transpozycji art. 6 ust. 3, odnosząc się do konsultacji z organem wydającym wyłącznie na warunkach określonych zgodnie z art. 6 ust. 1 lit. a). Nieliczne państwa członkowskie wprowadziły obowiązek przeprowadzenia konsultacji z organem wydającym, nie obejmując tej kwestii swobodą uznania.

Większość państw członkowskich dokonała prawidłowej transpozycji art. 6. W przypadku kilku państw członkowskich transpozycja nie jest jednak zgodna z dyrektywą.

3.3.3. System językowy (art. 5 ust. 2–3 i art. 33 ust. 1 lit. b))

Zgodnie z art. 5 ust. 3 właściwe organy państwa wydającego muszą przetłumaczyć END na język(-i) urzędowy(-e) państwa wykonującego lub na inny język wskazany przez to państwo jako dopuszczalny.

Większość państw członkowskich dokonała kompletnej i prawidłowej transpozycji art. 5 ust. 3. Bardzo niewiele państw członkowskich nie dokonało jego wyraźnej transpozycji.

Ponad połowa państw członkowskich zgłosiła zgodnie z art. 33 ust. 1 lit. b), że przyjmuje END w języku(-ach) innym (-ych) niż ich własny (zwykle w języku angielskim). Kilka państw członkowskich uzależniło przyjmowanie takiego(-ich) innego(-ych) języka(-ów) od pilności wniosku lub wzajemnego zobowiązania ze strony drugiego przedmiotowego państwa członkowskiego. Niewielka liczba państw członkowskich ustanowiła również preferencyjne systemy językowe w przypadku niektórych sąsiadujących państw członkowskich. Zdecydowana większość państw członkowskich wskazuje w swoich przepisach transponujących język, którego można użyć w celu wypełnienia lub przetłumaczenia END, gdy przedmiotowe państwo członkowskie jest państwem wykonującym, natomiast bardzo niewielka liczba państw członkowskich nie określa w swoich przepisach transponujących systemu językowego.

3.4. Uznawanie i wykonywanie END

3.4.1. Uznawanie i wykonywanie END (art. 9)

Zgodnie z art. 9 organ wykonujący ma ogólny obowiązek uznania END oraz zapewnienia jego wykonania w taki sam sposób i w takim samym trybie, jak w przypadku, gdyby dana czynność dochodzeniowa została zarządzona przez organ państwa wykonującego.

Bardzo niewielka liczba państw członkowskich nie odniosła się wyraźnie w swoich przepisach transponujących do obowiązku uznania END. Jedno z państw członkowskich wskazało na swobodę uznania, a nie na obowiązek wykonania END.

Większość państw członkowskich dokonała prawidłowej transpozycji art. 9 ust. 2. W artykule tym wymaga się, aby organ wykonujący dopełnił formalności i procedur wyraźnie wskazanych przez organ wydający, pod warunkiem że takie formalności i procedury nie są sprzeczne z podstawowymi zasadami prawa państwa wykonującego. Jedno państwo członkowskie przewidziało przepis uznaniowy zamiast obowiązkowego. W kilku państwach członkowskich nie można było zidentyfikować odpowiednich przepisów obejmujących postępowanie administracyjne w sprawach karnych. Kilka państw członkowskich transponowało odniesienie do „podstawowych zasad prawa" jako ogólne odniesienie do „prawa krajowego" lub jego „podstawowych zasad".

W art. 9 ust. 3 wymaga się, aby organ wykonujący zwrócił państwu wydającemu END, który nie został wydany przez organ wydający. Zdecydowana większość państw członkowskich dokonała prawidłowej transpozycji tego przepisu. Kilka państw członkowskich nie dokonało jednak jego wyraźnej transpozycji, a jedno państwo członkowskie transponowało go jako podstawę odmowy wykonania lub uznania.

W niewielkiej liczbie państw członkowskich nie udało się stwierdzić wyraźnej transpozycji art. 9 ust. 4 i art. 9 ust. 5, określających sposób, w jaki organy państwa wydającego mogą pomóc w wykonaniu END w państwie wykonującym, natomiast w kilku innych stwierdzono trudności w zapewnieniu zgodności z tymi przepisami.

3.4.2. Zastosowanie innego rodzaju czynności dochodzeniowej (art. 10)

Zgodnie z art. 10 ust. 1 organ wykonujący ma obowiązek stosować inną czynność dochodzeniową niż wskazana w END, gdy wnioskowana czynność nie istnieje w prawie krajowym albo nie byłaby dopuszczalna w podobnej sprawie krajowej.

Większość państw członkowskich dokonała prawidłowej transpozycji art. 10, natomiast w kilku państwach członkowskich stwierdzono trudności w zapewnieniu zgodności z tym przepisem. Dotyczą one na przykład uznaniowego, a nie obowiązkowego stosowania innej czynności dochodzeniowej (ust. 1) lub obowiązkowego, a nie uznaniowego stosowania mniej inwazyjnej czynności dochodzeniowej (ust. 3); kilka państw członkowskich transponowało natomiast ust. 5 jako podstawę odmowy uznania lub wykonania.

3.4.3. Podstawy odmowy uznania lub wykonania (art. 11 ust. 1, art. 22 ust. 2, art. 23 ust. 2, art. 24 ust. 2, art. 26 ust. 6, art. 27 ust. 5, art. 28 ust. 1, art. 29 ust. 3, art. 30 ust. 5)

Ogólny obowiązek wykonania END, o którym mowa w art. 9 ust. 1, jest ograniczony fakultatywnymi podstawami odmowy uznania lub wykonania wymienionymi w art. 11 ust. 1, a także dodatkowymi podstawami niektórych czynności dochodzeniowych wymienionymi w art. 22 ust. 2, art. 23 ust. 2, art. 24 ust. 2, art. 26 ust. 6, art. 27 ust. 5, art. 28 ust. 1, art. 29 ust. 3 i art. 30 ust. 5.

Ponad połowa państw członkowskich transponowała wszystkie lub niektóre podstawy odmowy uznania lub wykonania zgodnie z art. 11 ust. 1 jako obowiązkowe, podczas gdy pozostałe państwa członkowskie transponowały je jako fakultatywne. Niektóre państwa członkowskie nie dokonały wyraźnej transpozycji niektórych podstaw odmowy zgodnie z art. 11 ust. 1. Kilka państw członkowskich nie transponowało podstaw, albo transponowało dodatkowe podstawy zgodnie z art. 22 ust. 2, art. 24 ust. 2, art. 26 ust. 6, art. 27 ust. 5, art. 28 ust. 1, art. 29 ust. 3 i art. 30 ust. 5 jako podstawy obowiązkowe.

Znaczne różnice w podejściach do transpozycji zaobserwowano w przypadku art. 11 ust. 1 lit. d), w którym określono fakultatywną podstawę odmowy, jeśli wykonanie END byłoby sprzeczne z zasadą *ne bis in idem*. Niektóre państwa członkowskie jedynie odnoszą się do samej zasady, natomiast inne precyzują tę zasadę, a niektóre z nich dodają warunek jej egzekwowania[14].

W przypadku podstawy odmowy dotyczącej praw podstawowych na podstawie art. 11 ust. 1 lit. f) w znacznej liczbie państw członkowskich odnotowano prawidłową transpozycję. Kilka państw członkowskich nie odniosło się jednak do takiej wyraźnej podstawy odmowy uznania lub wykonania. Ponadto kilka państw członkowskich pominęło odniesienia do art. 6 TFUE i Karty, kilka państw członkowskich odniosło się do europejskiej konwencji praw człowieka, a jedno państwo członkowskie do wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Wszystkie państwa członkowskie dokonały transpozycji podstawy odmowy w postaci podwójnej karalności zgodnie z art. 11 ust. 1 lit. g), natomiast niektóre państwa członkowskie wprowadziły wyjątki lub warunki, które budzą wątpliwości co do zgodności. Jeśli chodzi o kategorie przestępstw, w przypadku których zniesiono weryfikację podwójnej karalności, jedno państwo członkowskie nie wyklucza takiej weryfikacji w przypadku swoich obywateli, natomiast inne – w przypadku środków przymusu, chyba że środki te są ograniczone do określonych przestępstw lub istnieje określony próg. Jedno państwo członkowskie ma możliwość uzależnienia niestosowania tej podstawy odmowy uznania lub wykonania od wzajemności. W bardzo niewielkiej liczbie państw członkowskich brakuje odniesienia do środka zabezpieczającego polegającego na pozbawieniu wolności.

[14] Wynika to z art. 54 konwencji z Schengen, „pod warunkiem że została nałożona i wykonana kara lub jest ona w trakcie wykonywania, lub nie może być już wykonana na mocy przepisów prawnych skazującej Umawiającej się Strony".

Dwa państwa członkowskie nie transponowały art. 11 ust. 2, w którym określono, że podstawa odmowy w postaci podwójnej karalności, jak również podstawa odmowy uznania lub wykonania na podstawie art. 11 ust. 1 lit. h) nie mają zastosowania do czynności dochodzeniowych, o których mowa w art. 10 ust. 2.

Większość państw członkowskich dokonała prawidłowej transpozycji wyjątku dotyczącego przestępstw podatkowych związanych z podatkami, opłatami, cłami i dewizami zgodnie z art. 11 ust. 3, natomiast w niewielkiej liczbie państw członkowskich nie przewidziano środków wykonawczych.

W art. 11 ust. 4 wymaga się, aby organ wykonujący, zanim postanowi o odmowie uznania lub wykonania END w związku z niektórymi podstawami odmowy uznania lub wykonania, zasięgnął opinii organu wydającego. Większość państw członkowskich wdrożyła ten przepis prawidłowo, ale niektóre uczyniły to tylko częściowo, na przykład pomijając słowa „w całości lub w części" i „niezwłocznie" lub pomijając wymóg konsultacji z organem wydającym w sprawie niektórych podstaw odmowy uznania lub wykonania.

Zgodnie z art. 11 ust. 5 organ wykonujący ma obowiązek zwrócić się do organu w swoim państwie członkowskim o uchylenie dawnego przywileju lub immunitetu, jeśli organ ten jest do tego uprawniony. Niewielka liczba państw członkowskich nie transponowała tego przepisu lub transponowała go jedynie częściowo.

Kilka państw członkowskich określiło w swoich przepisach krajowych dodatkowe podstawy, oprócz podstaw odmowy uznania lub wykonania END przewidzianych w dyrektywie. Na przykład jeśli formularz END lub jego tłumaczenie jest niekompletne, błędne lub nie istnieje, jeśli END zostanie skutecznie zaskarżony, jeśli END zostanie wycofany lub jeśli istnieją inne powody, które uniemożliwiają wykonanie czynności procesowych.

Takie różne podejścia do wdrażania mogą prowadzić do rozbieżności pomiędzy poszczególnymi systemami prawnymi. Mogą one z kolei utrudnić stosowanie dyrektywy w praktyce. Jak potwierdził Trybunał Sprawiedliwości[15], END „jest wprawdzie instrumentem opartym na zasadach wzajemnego zaufania i uznawania, którego wykonanie stanowi zasadę, a odmowa wykonania stanowi wyjątek, który należy interpretować ściśle".

3.5. Terminy uznania lub wykonania oraz podstawy odroczenia uznania lub odroczenia wykonania (art. 12 i 15)

Terminy i zasady określone w art. 12 są ważne dla skuteczności END.

[15] Zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8 grudnia 2020 r., A. i in., C-584/19, ECLI:EU:C:2020:1002, pkt 64.

Szereg państw członkowskich nie dokonał transpozycji brzmienia ust. 1 dotyczącego podejmowania decyzji o uznaniu lub wykonaniu oraz przeprowadzania czynności dochodzeniowej „równie szybko i [traktowania] równie priorytetowo, jak w podobnej sprawie krajowej".

Niewielka liczba państw członkowskich nie dokonała transpozycji ust. 2, w którym wymaga się, aby organ wykonujący uwzględnił wniosek organu wydającego o wykonanie END w krótszym terminie lub w określonym dniu.

W ust. 3 określono, że decyzję co do uznania lub wykonania END należy podjąć możliwie szybko i nie później niż w terminie 30 dni od otrzymania END. Zdecydowana większość państw członkowskich dokonała prawidłowej transpozycji tego terminu, ale w kilku z nich stwierdzono nieprawidłowości w zakresie zgodności, które dotyczą na przykład wprowadzenia wyjątków.

Ust. 4 stanowi, że organ wykonujący musi przeprowadzać daną czynność dochodzeniową niezwłocznie, ale nie później niż 90 dni po podjęciu decyzji co do uznania lub wykonania END. Wszystkie państwa członkowskie ustalają ten termin w swoich przepisach krajowych.

Ust. 5 i 6 umożliwiają przedłużenie terminów. Wydaje się jednak, że kilka państw członkowskich nie wdrożyło tych przepisów prawidłowo.

Uznanie i wykonanie END można odroczyć, kierując się dwoma podstawami wskazanymi w art. 15 ust. 1. Gdy tylko ustaje podstawa odroczenia, organ wykonujący musi natychmiast podjąć czynności konieczne do wykonania END oraz informuje o tym organ wydający (art. 15 ust. 2). Większość państw członkowskich dokonała prawidłowej transpozycji tych przepisów. Bardzo niewiele państw członkowskich wprowadziło obowiązek odroczenia uznania lub odroczenia wykonania, nie pozostawiając swobody uznania. Niewielka liczba państw członkowskich dokonała jedynie częściowej transpozycji art. 15 ust. 2.

3.6. Przekazywanie materiału dowodowego (art. 13)

Zgodnie z art. 13 ust. 1 organ wykonujący musi przekazać państwu wydającemu bez zbędnej zwłoki materiał dowodowy. Materiał dowodowy można również przekazać bezpośrednio właściwym organom państwa wydającego, które pomagają w wykonaniu END zgodnie z art. 9 ust. 4. Nie wszystkie państwa członkowskie transponowały ten przepis prawidłowo.

Przekazanie materiału dowodowego może zostać zawieszone do czasu podjęcia decyzji dotyczącej środka odwoławczego zgodnie z art. 13 ust. 2. Niewielka liczba państw członkowskich nie dokonała transpozycji tego przepisu lub dokonała jej tylko częściowo. Kilka państw członkowskich przewidziało obowiązek zawieszenia przekazania materiału dowodowego, przy czym jedno państwo członkowskie stwierdziło, że przekazania materiału dowodowego nie można zawiesić ze względu na środek odwoławczy.

Zgodnie z art. 13 ust. 4 organ wykonujący może tymczasowo przekazać ten materiał dowodowy do państwa wykonującego, w przypadku gdy ma on już znaczenie dla innego postępowania. Kilka państw członkowskich nie dokonało transpozycji tego przepisu.

3.7. Środki odwoławcze (art. 14)

Art. 14 ust. 1 w związku z motywem 22 zobowiązuje państwa członkowskie do zapewnienia, by w odniesieniu do czynności dochodzeniowych wskazanych w END przysługiwały środki odwoławcze równoważne środkom, które przysługiwałyby w podobnej sprawie krajowej.

Kilka państw członkowskich nie sprecyzowało, że w odniesieniu do czynności dochodzeniowych wskazanych w END, jeśli w przedmiotowym państwie członkowskim wydano END, przysługują środki odwoławcze równoważne środkom, które przysługiwałyby w podobnej sprawie krajowej. Kilka państw członkowskich nie wprowadziło wyraźnych przepisów dotyczących ich działań jako państw wykonujących. Szereg państw członkowskich wskazał jednak, że zastosowanie mają przepisy krajowe regulujące postępowanie karne. W niewielkiej liczbie państw członkowskich w przepisach transponujących określono środki odwoławcze właściwe dla END.

Niektóre państwa członkowskie nie dokonały wyraźnej transpozycji ust. 2, zaznaczając, że tylko państwo wydające może zakwestionować merytoryczne podstawy wydania END.

Znaczna liczba państw członkowskich nie dokonała wyraźnej transpozycji ust. 3, 4, 6 i 7 w zakresie przekazywania informacji o możliwości skorzystania ze środków odwoławczych, terminów na skorzystanie ze środków odwoławczych lub konsekwencji wniesienia środka odwoławczego.

Zgodnie z ust. 5 organ wydający i organ wykonujący muszą informować się nawzajem o środkach odwoławczych, z których skorzystano przeciw wydaniu, uznaniu lub wykonaniu END. Bardzo niewielka liczba państw członkowskich w ogóle nie dokonała transpozycji tego przepisu, natomiast inne nie wdrożyły go prawidłowo.

3.8. Obowiązek informowania (art. 16)

Większość państw członkowskich prawidłowo transponowała przewidziane w art. 16 zobowiązanie do potwierdzenia otrzymania END i przekazania państwu wydającemu innych informacji w trakcie uznawania lub wykonywania END. Niewielka liczba państw członkowskich dokonała jednak jedynie częściowej transpozycji art. 16 (np. pominięto słowa „niezwłocznie” i „natychmiast”; obowiązek potwierdzenia otrzymania END nie spoczywa na organach wykonujących, jeśli w sprawę zaangażowany jest organ centralny; nie transponowano art. 16 ust. 2 lit. b)).

4. GROMADZENIE DANYCH

We wrześniu 2020 r. Komisja wysłała kwestionariusze do właściwych organów i prawników w państwach członkowskich, do Eurojustu i do EJN, prosząc o informacje zarówno jakościowe, jak i ilościowe zgodnie z art. 37 dyrektywy. Otrzymała odpowiedzi od 19 właściwych organów państw członkowskich, Eurojustu i EJN oraz od 9 prawników.

Z odpowiedzi udzielonych przez właściwe organy wynika, że END jest stosowany często: liczba wydanych i wykonanych END od rozpoczęcia stosowania dyrektywy waha się między niską liczbą trzycyfrową (np. jedno państwo członkowskie wydało 364 END i otrzymało 180 END do wykonania) a niską liczbą pięciocyfrową (np. jedno państwo członkowskie wydało około 15 900 END i otrzymało około 10 500 END do wykonania). Ponadto liczba END, w przypadku których zwrócono się do EJN o udzielenie wsparcia, znacznie wzrosła z 255 w 2017 r. do 1 762 w 2019 r. Wsparcie to polegało na przykład na bezpośrednich kontaktach między organami, przyspieszaniu współpracy, a także udzielaniu informacji na temat kwestii prawnych lub stanu sprawy karnej. Od wejścia w życie dyrektywy o wsparcie ze strony Eurojustu zwrócono się w 3 348 sprawach dotyczących END. Rodzaj wsparcia różnił się w poszczególnych przypadkach i obejmował różne etapy, od wydania END po jego uznanie lub wykonanie oraz działania następcze.

Do czynności dochodzeniowych, o które występowano najczęściej w większości państw członkowskich, należą przesłuchanie osoby oraz uzyskanie informacji na temat rachunków bankowych i innych rachunków finansowych. Wydaje się jednak, że regularne żądania dotyczą większości rodzajów czynności dochodzeniowych.

Większość wydanych END została pomyślnie wykonana (od 76,65 % END wykonanych w jednym państwie członkowskim do 96,93 % wykonanych w innym), a tylko bardzo nieliczne stały się przedmiotem odmowy (od 0 % wszystkich END wydanych w jednym państwie członkowskim do 17 % END wydanych w innym państwie członkowskim). Wystąpiło jednak kilka problemów z odmowami wykonania END w indywidualnych przypadkach, na przykład na podstawie podwójnej karalności lub z powodu braku możliwości wydania zezwolenia na żądany środek zgodnie z prawem krajowym, a także z przyczyn faktycznych lub z powodu problemów związanych z tłumaczeniem, w tym z przyczyn takich jak proporcjonalność, polityka *de minimis* i pandemia COVID-19, jak również kilka problemów z odmowami bez uzasadnienia. Zaledwie kilka państw członkowskich powołało się na art. 11 ust. 1 lit. f) (prawa podstawowe) jako podstawę odmowy uznania lub wykonania.

Większość państw członkowskich zgłosiło wykonanie END i przekazanie materiału dowodowego państwu wydającemu w terminie od 31 do 60 dni. Znaczna liczba państw członkowskich poinformowała jednak, że otrzymała materiał dowodowy od państwa wykonującego dopiero w terminie od 91 do 120 dni. Wiele państw członkowskich uważa terminy odnoszące się do END za odpowiednie. Grupa państw członkowskich zgłasza jednak (poważne) indywidualne opóźnienia, nawet w pilnych sprawach, a z niektórych odpowiedzi wynika, że przestrzeganie terminów różni się w poszczególnych państwach członkowskich.

Wśród przyczyn opóźnień podawano procedury wewnętrzne, obciążenie pracą i pandemię COVID-19, a także inne powody, takie jak brak możliwości doręczenia wezwania. Niektóre państwa członkowskie zgłaszają, że rozwiązywały takie problemy w drodze kontaktów bezpośrednich lub dzięki wsparciu ze strony Eurojustu, EJN lub Europolu w przypadku pilnych wniosków.

Większość państw członkowskich uważa obecne ramy wzajemnego uznawania END za ogólnie zadowalające z punktu widzenia uzyskiwania materiału dowodowego. Sytuacja wygląda jednak inaczej w przypadku elektronicznego materiału dowodowego[16], gdzie państwa członkowskie nadal widzą duże zapotrzebowanie na przepisy szczegółowe, tym bardziej naglące w obliczu postępującej transformacji cyfrowej i pandemii COVID-19. Większość państw członkowskich uważa również, że dyrektywa uprościła i przyspieszyła gromadzenie materiału dowodowego oraz miała pozytywny wpływ na współpracę wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych. Eurojust i EJN podzielają w dużej mierze te opinie.

Stwierdzono problemy utrudniające sprawne funkcjonowanie END, najczęściej związane z długością i złożonością formularza. Ustalono również różnice wynikające z krajowych systemów prawnych dotyczących uzyskiwania materiału dowodowego, jak również inne kwestie związane z praktycznym zastosowaniem w poszczególnych przypadkach. Na przykład państwo wykonujące żąda przesłania oprócz formularza END także orzeczenia krajowego (nakazu sądowego), formularze są niekompletne, tłumaczenia niskiej jakości; odnotowano także przypadki, w których państwo wykonujące nie spełniło określonych wymogów proceduralnych zgłoszonych przez państwo wydające. Jeśli chodzi o tę ostatnią kwestię, kilka państw członkowskich zwróciło na nią uwagę w kontekście dopuszczalności w sądach materiału dowodowego uzyskanego za pomocą END. Inne państwa członkowskie nie zgłosiły jednak żadnych trudności z dopuszczalnością materiału dowodowego lub stwierdziły, że nie posiadają takich informacji. W celu poprawy funkcjonowania END większość państw członkowskich wybrała działanie o charakterze nieustawodawczym, przedstawiając jednak jednocześnie również sugestie dotyczące uproszczenia formularza.

Jeśli chodzi o przechwytywanie przekazów telekomunikacyjnych, większość państw członkowskich albo nie była w stanie podać dokładnych danych liczbowych dotyczących częstotliwości stosowania tego środka, albo podała dość niskie liczby. W przypadku art. 30 liczba wydanych END wahała się od 0 w jednym państwie członkowskim do 25 w innym; liczba otrzymanych END wahała się od 0 w jednym państwie członkowskim do 90 w innym. W przypadku art. 31 liczba wysłanych powiadomień wahała się od 0 w jednym państwie członkowskim do co najmniej 40 w innym; natomiast liczba otrzymanych powiadomień wahała się od 0 w jednym państwie członkowskim do 35 w innym). Większość państw członkowskich

[16] https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/e-evidence-cross-border-access-electronic-evidence_en

nie potrafiła wskazać, w ilu przypadkach odmówiono przechwytywania przekazów telekomunikacyjnych (na podstawie art. 30 lub 31), lub podała bardzo niskie liczby.

Jeśli chodzi o to, czy przepisy dyrektywy dotyczące przechwytywania przekazów telekomunikacyjnych, biorąc pod uwagę rozwój techniczny, są zadowalające, większość państw członkowskich wskazała, że w tym względzie uznaje dyrektywę za zadowalającą i uznała, że wyzwaniom nie można sprostać za pomocą prawodawstwa. Kilka państw członkowskich zasugerowało, że zakres dyrektywy mógłby zostać doprecyzowany lub że potrzebna jest szczegółowa regulacja dostawców tzw. usług OTT. Niektóre państwa członkowskie w ogóle nie zajęły stanowiska w tej sprawie.

Jesienią 2018 r., w kontekście dyskusji na temat nowo zaproponowanych przepisów dotyczących transgranicznego dostępu do przechowywanego elektronicznego materiału dowodowego, Komisja przeprowadziła konsultacje z państwami członkowskimi na temat obecnych problemów i możliwych sposobów poprawy transgranicznego przechwytywania w czasie rzeczywistym. Konsultacje te wykazały, że warunki wydawania nakazów przechwycenia (takie jak ograniczenie stosowania tego środka do niektórych przestępstw lub do określonych wymiarów kary) określone w przepisach krajowych państw członkowskich są bardzo zróżnicowane, a co więcej, że występują głównie wyzwania techniczne związane z transgranicznym przekazywaniem danych. Uznano jednak, że istniejący system END jest odpowiednim i użytecznym narzędziem do obsługi wniosków transgranicznych między państwami członkowskimi. Konsultacje wykazały również, że środków legislacyjnych, w tym rozwiązania kwestii przechwytywania w czasie rzeczywistym w ramach proponowanego pakietu dotyczącego elektronicznego materiału dowodowego oraz harmonizacji różnych warunków krajowych w celu rozwiązania obecnych trudności, nie uznano za właściwe. Ponadto z oceny zgodności wynika, że wprawdzie większość państw członkowskich dokonała prawidłowej transpozycji art. 30 i 31, jednak kilka z nich nie transponowało części tych przepisów lub w inny sposób nie były one zgodne z dyrektywą, ponieważ na przykład przewidywały obowiązkowe, a nie fakultatywne podstawy odmowy uznania lub wykonania.

Zarówno EJN, jak i Eurojust zgłosiły również[17] pewne trudności w praktycznym stosowaniu dyrektywy, na przykład w kontekście rozpatrywania pilnych spraw, słabej jakości tłumaczeń, niedociągnięć w formularzu END, braku wyraźnego uregulowania „zasady specjalności" oraz różnie interpretowanych przepisów. Aby rozwiązać ten problem, zaproponowały podjęcie działań zarówno o charakterze ustawodawczym, jak i nieustawodawczym.

Z odpowiedzi prawników wynika, że mają oni ograniczone praktyczne doświadczenie z END. Na przykład odnotowano bardzo ograniczone doświadczenie lub brak doświadczenia w zakresie

[17] Eurojust i EJN publicznie zgłosiły również szereg kwestii związanych z praktycznym stosowaniem prawa, np. we wspólnej nocie Eurojustu i EJN z czerwca 2019 r. oraz w sprawozdaniu na temat spraw prowadzonych przez Eurojust z listopada 2020 r.

kwestionowania wydania END lub jego uznania i wykonania. Z niewielkiej liczby odpowiedzi wynika, że wnioski obrony o zbieranie materiału dowodowego z innego państwa członkowskiego (art. 1 ust. 3) były rzadko uwzględniane. W niektórych odpowiedziach podkreślono znaczenie END jako uzupełnienia europejskiego nakazu aresztowania[18]. W wielu odpowiedziach zasugerowano, że obecne ramy wzajemnego uznawania END są zadowalające, jeśli chodzi o ochronę praw podstawowych, jednak przedstawiono kilka sugestii dotyczących usprawnienia funkcjonowania END poprzez działania o charakterze ustawodawczym lub nieustawodawczym.

Wiele właściwych organów państw członkowskich, prawników, a zwłaszcza EJN i Eurojust przedstawiło przykłady dobrych praktyk. Obejmują one na przykład bezpośrednie konsultacje między organami, szkolenia dla praktyków, spotkania koordynacyjne lub publikacje na temat stosowania END.

5. WNIOSEK

Dyrektywa jest podstawowym instrumentem dotyczącym gromadzenia materiału dowodowego w UE. Przyjęto w niej nowe podejście oparte na zasadzie wzajemnego uznawania w celu uzyskania materiału dowodowego w sprawach karnych. Ogólnie rzecz biorąc, dyrektywa stanowi europejską wartość dodaną w porównaniu z poprzednimi instrumentami, usprawniając proces gromadzenia materiału dowodowego i narzucając konkretne terminy na jego przeprowadzenie.

W niniejszej ocenie uznano dotychczasowe starania państw członkowskich, wynika z niej jednak również, że nadal istnieją trudności w odniesieniu do niektórych kluczowych przepisów dyrektywy, takich jak podstawy odmowy uznania lub wykonania. Komisja będzie kontynuować ocenę przestrzegania dyrektywy przez państwa członkowskie i zastosuje odpowiednie środki w celu zapewnienia zgodności z przepisami dyrektywy w całej UE[19].

Jednocześnie Komisja ściśle współpracuje z państwami członkowskimi w celu przezwyciężenia trudności we wdrażaniu dyrektywy. Od czasu przyjęcia dyrektywy Komisja zorganizowała 3 posiedzenia ekspertów z państwami członkowskimi w celu wspierania ich w stosowaniu dyrektywy w praktyce[20]. Ponadto Komisja propaguje, zwłaszcza z wykorzystaniem wsparcia finansowego, skuteczne stosowanie END poprzez zwiększanie świadomości jego dostępności

[18] Decyzja ramowa Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi, Dz.U. L 190 z 18.7.2002, s. 1.

[19] Zgodnie ze strategią egzekwowania prawa przedstawioną w komunikacie Komisji – Prawo Unii: lepsze wyniki dzięki lepszemu stosowaniu (C/2016/8600) Komisja bada w pierwszej kolejności przypadki, w których państwa członkowskie dokonały transpozycji dyrektyw do prawa krajowego w sposób nieprawidłowy.

[20] W dniach 25 stycznia 2016 r., 18 maja 2016 r. i 22 czerwca 2017 r.

i podkreślanie potrzeby szkolenia praktyków w zakresie jego stosowania[21]. Opracowała również system cyfrowej wymiany elektronicznego materiału dowodowego (eEDES) – narzędzie informatyczne, które państwa członkowskie mogą wykorzystać do szybkiej i bezpiecznej wymiany END w formacie cyfrowym zgodnie z wymogami określonymi w dyrektywie. System można również wykorzystywać do przekazywania elektronicznego materiału dowodowego i związanego z nim materiału dowodowego z państwa wykonującego do wydającego państwa członkowskiego. W komunikacie w sprawie cyfryzacji wymiaru sprawiedliwości przyjętym w dniu 2 grudnia 2020 r.[22] Komisja zachęcała wszystkie państwa członkowskie do przyłączenia się do eEDES. Zgodnie z oczekiwaniami przyczyni się to do dalszego zwiększenia skuteczności dyrektywy.

Ponadto dyrektywę powinny uzupełnić przyszłe przepisy dotyczące elektronicznego materiału dowodowego[23], wprowadzając szybkie procedury odzwierciedlające specyfikę elektronicznego materiału dowodowego oraz odpowiadające na pilne i rosnące potrzeby przedstawicieli zainteresowanych zawodów i organów.

[21] Przyszłe rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające program „Sprawiedliwość".

[22] Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, *Cyfryzacja wymiaru sprawiedliwości w Unii Europejskiej Wachlarz możliwości* (COM(2020) 710 final).

[23] Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie europejskiego nakazu wydania dowodów dotyczącego elektronicznego materiału dowodowego w sprawach karnych i europejskiego nakazu zabezpieczenia dowodów dotyczącego elektronicznego materiału dowodowego w sprawach karnych (COM(2018) 225 final) oraz wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej zharmonizowane przepisy dotyczące mianowania przedstawicieli prawnych w celu gromadzenia dowodów na potrzeby postępowań karnych (COM(2018) 226 final).